

Project Vindplaats school

Een muziektherapeutische interventie gericht op
empowerment van kwetsbare jongeren

juni 2013

Project Vindplaats school

Een muziektherapeutische interventie gericht op
empowerment van kwetsbare jongeren

Programmameider Dr. Tineke Schoot
Projectleider Peter Daemen
Muziektherapie

Lector KenVaK Dr. Susan van Hooren

Titel Raakprogramma Vaktherapie in het jongerenwerk
Projectnummer SIA-nr. 2010-12-11P (Zuyd-nr. Z10590)
Penvoerder Dr. T. Schoot 14-11-11 t/m 1-3-13
Dr. H. Smeijsters 1-03-11 tot 14-11-11

KenVaK Publishers
2013

11 blz.

Lay-out en redactie: Laurien Kok
© KenVaK Publishers

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk
bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze
uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt,
op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke,
voorafgaande en schriftelijke toestemming van de
auteurs en van de uitgever.

KenVaK Publishers
KenVaK
Postbus 550
6400 AN Heerlen
<http://www.kenvak.nl>

Samenwerkingspartners:

Centrum voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie
Herlaarhof

Zuyd **ZU**
Onderzoek **YD**

Subsidieverstrekker:

Titel interventie
Algemene informatie

Vindplaats school

Context

De projectgroep muziek doet onderzoek naar de mogelijkheden van muziektherapeutische toepassingen bij kwetsbare jongeren die in de problemen dreigen te geraken op psychisch, sociaal en emotioneel gebied. Dit is dezelfde doelgroep waarop het ambulante jongerenwerk zich richt: Jongerenwerk legt met deze groep jongeren veelal contact op hun eigen terrein: de hangplekken op straat. Een andere plek waar met deze jongeren goed contact kan worden gelegd is de school.

Doelgroep

Leerlingen van het DaCapo College Sittard, locatie Eysenhegge. Locatie Eysenhegge biedt Leerweg Ondersteunend Onderwijs (LWOO). Deze vorm van speciaal onderwijs richt haar programma met name op jongeren die in het reguliere onderwijs uitvallen door leer- en gedragsproblemen. Bij Eysenhegge is een reboundgroep waar jongeren vanuit het reguliere onderwijs tijdelijk geplaatst worden als time-out met als doel terugplaatsing op de school van herkomst. Deze jongeren dreigen uit te vallen of zijn reeds uitgevallen in het reguliere onderwijsaanbod als gevolg van sociale, psychische en/of emotionele problematiek. Verder is er op Eysenhegge een Sluisgroep, waarin jongeren geplaatst worden die binnen hun eigen onderwijsgroep van Eysenhegge zelf dreigen uit te vallen door hun gedragsproblematiek. Na een aantal gesprekken met diverse betrokkenen wordt besloten de jongeren voor het onderzoek niet alleen uit deze specifieke groepen te selecteren maar uit de gehele populatie.

Kern van de interventie

De kern van de interventie wordt gevormd door een serie van sessies waarin de muziektherapeut met een groep geselecteerde jongeren middels een groepsdynamisch proces werkt aan een muzikaal product.

Centrale betrokkenen

Naast de muziektherapeut hebben de vakleerkracht muziek en de mentor van de jongere een belangrijke rol als vertrouwens- en contactpersoon.

Inclusiecriteria

- Deelname aan bovengenoemd onderwijsaanbod (in eerste instantie)
- Indicatie door mentor op het gebied van problematiek cq behoefte aan extra aandacht
- Indicatie door vakleerkracht muziek op het gebied van affiniteit met medium

Exclusiecriteria

- Geen affiniteit met muziek
- Jongeren die niet mee willen doen
- Geen aansluitend lesrooster waardoor jongeren te lang moeten rondhangen

Gericht op individu/groep De interventie is in eerste instantie gericht op de groep. Er wordt geprobeerd om aansluiting en ingang te vinden bij de jongeren door groepsactiviteiten aan te bieden. Individuele trajecten kunnen als eventueel vervolg ingezet worden

Doelstellingen

Primaire doel Primaire doel: contact maken en vasthouden, vertrouwen opbouwen

Algemene doelen

- 1) Sociale doelen
Luisteren, samenwerken, participeren, assertiviteit bevorderen
- 2) Ontwikkeling identiteit
Gevoel van eigenwaarde vergroten, zelfvertrouwen vergroten
- 3) Emotieregulering
Durven uiten van gevoelens in muzikaal product/proces
- 4) Richten op protectieve factoren

Protectieve factoren

- De schoolse omgeving en inbedding in mentorengroep biedt veel sociale controle
- Dromen en ambities
- (muzikale) talenten
- Vermogen tot spelen
- Veerkracht
- spelplezier en creativiteit

Betrokkenen en rollen van de samenwerkingsdriehoek

Jongerenwerker De vakleerkracht muziek van locatie Eysenhegge: heeft in dit project ook de rol van jongerenwerker

Vaktherapeut De muziektherapeut van SJSJ Cadier en Keer

Kunst/ community artist De projectleider: heeft in dit project ook de rol van community artist

De jongeren (8) 8 van de 9 jongeren die na voorselectie zijn ingegaan op de uitnodiging om deel te nemen aan het project

De Buitenkring

Betrokkenen bij de ontwikkeling en uitvoering

- Projectleiders werkgroepen van andere vaktherapeutische disciplines.
Tijdens projectleidersbijeenkomsten worden ervaringen uitgewisseld met de andere projectleiders van de werkgroepen dans, drama en beeldende therapie. Er wordt feedback gegeven op elkaars projecten en de koers wordt uitgestippeld. Dit wordt bewaakt door de overall projectleider.
- Mentoren Eysenhegge.
Zij indiceren jongeren uit hun mentorgroep met de verwachting dat een vaktherapeutische interventie de extra aandacht kan geven die nodig is, maar waarvoor de tijd, ruimte en kennis ontbreekt in het 'normale' onderwijsaanbod. Zij leveren in interviews informatie over de sociale context en het gedrag van de jongeren, en vullen de SDQ ouderlijsten in voor de jongeren.
- Coördinator van de Sluisgroep op Eysenhegge.
Hij deelt zijn kennis en ervaring over de doelgroep in een interview.
- Jongerenwerkers van onder andere PIW Beek en Picus in Tegelen.
In het project Eysenhegge delen zij hun expertkennis over de doelgroep vanuit hun werk in het ambulante jongerenwerk. Zij kennen de omgeving waarin de jongeren zich bevinden en weten welke problemen zij daar veroorzaken en zelf ervaren. Daarnaast hebben zij contacten met diverse betrokken instanties zoals gemeente en politie (wijkagent).
- Coördinatoren van de Rebound-groep op Eysenhegge.
Zij worden geïnterviewd in het kader van oriëntatie op de doelgroep jongeren binnen het speciaal onderwijs.
- Directeur en vakleerkracht van LW&TC:
Zij leveren een bijdrage aan de beeldvorming van het (muziek-) onderwijs dat zich speciaal richt op jongeren die op psychosociaal gebied in de problemen geraken.
- Freelance trainer psychosociale weerbaarheid.
Zij geeft trainingen gebaseerd op het principe 'Rots en Water' en heeft de ervaring dat jongeren vooral leren door te ervaren. Ook zij krijgt veelal verwijzingen via scholen.
- Docent Zuyd Hogeschool en deskundige op het gebied van Evidence Based Practice.
Zij levert een bijdrage middels haar expertkennis over meetinstrumenten. Uiteindelijk wordt in het projectleidersoverleg gekozen voor de Rosenberg en SDQ als kwantitatieve meetinstrumenten

Externe deskundigen

- Ambulant Forensische Werker Nazorg Mondriaan Heerlen. Zij wordt geïnterviewd over haar ervaringen met de discrepantie tussen vaktherapie in klinische setting en (het ontbreken daarvan) in het ambulante veld. Er is op het gebied van vaktherapie weinig nazorg in resotrajecten na klinische opname.
- Studenten van Zuyd Hogeschool
In het kader van de Minor Kwalitatief Onderzoek interviewen zij projectleider, jongerenwerker en muziektherapeut en leveren daarmee een objectief verslag over hoe deze drie projectleden op het onderzoek terugkijken.

Verantwoordelijkheden

- De projectleider is eindverantwoordelijk voor muziekprojecten, contacten tussen alle betrokken partijen, faciliteren gemaakte afspraken, verzamelen en vastleggen van alle data
- De muziektherapeut is verantwoordelijk voor de uitvoering van de mediumactiviteiten en de verslaglegging hierover
- De vakleerkracht muziek is in de rol van jongerenwerker/community artist verantwoordelijk voor de screening jongeren op muzikale affiniteit en als vertrouwenspersoon van de jongeren onderhoudt hij de contacten tussen de jongeren en de projectleden van RAAK
- De jongeren zijn verantwoordelijk voor hun participatie en committent aan het project

Algemene werkwijze

Respect en erkenning van elkaars bijdrage

Afgestemd op de specifieke (hulp) vraag van een bepaalde doelgroep

Groepsgewijs aanbieden van laagdrempelige muziekactiviteit die aansluit bij de belevingswereld van de betreffende jongeren, in de vorm van een samenspel met zang/rap op basis van eigen teksten. Eindproduct is een opname of een presentatie aan betrokkenen of belangstellenden
Steekwoorden bij de hulpvraag van de doelgroep: *verveling, nergens bijhoren, (soft-)drug- en alcoholgebruik, moeite met contact maken, weinig positieve feedback krijgen op eigen gedrag, ADHD, affectieve verwaarlozing*

De interventie ontstaat in dialoog met elkaar

De interventie is niet probleemgericht, er is nog geen specifieke individuele of groepshulpvraag. Er wordt competentiegericht gewerkt, net als bij jongerenwerk wordt talentontwikkeling als basisbegrip gebruikt. De therapeut stelt zich naar de jongere toe prikkelend maar vooral ondersteunend op.

Welke partners in de community worden betrokken?

	De onderwijsinstelling waar de jongere verblijft	Eventueel ouders	Jongerenwerk
<i>Door wie?</i>	Projectleider	School	Projectleider, jongerenwerker
<i>Hoe?</i>	Overleg, facilitering middels tijd/ruimte, kennisuitwisseling	Op uitnodiging na overleg met de jongeren	Verbinding leggen tussen jongeren in project en jongeren buiten

Hoe motiveer je de jongeren

- Goede informatie vooraf
- Kortdurende interventie
- Aanbieden van een muzikale activiteit die aansluit bij de belevingswereld van de jongere, en die een tastbaar resultaat of product oplevert (CD-opname, een optreden voor bijvoorbeeld familie)
- Zorgen dat de jongeren in het project een meerwaarde voor zichzelf zien
- De jongeren benaderen vanuit een laagdrempelige, betrokken basisattitude. De betrokken professionals hebben een enthousiasmerende houding

Werving

- De jongeren worden enerzijds door hun mentor geïndiceerd op basis van hun gedrag, en anderzijds door de vakleerkracht muziek op basis van hun muzikale affiniteit. Deelname is expliciet vrijwillig, de geselecteerde jongeren worden uitgenodigd deel te nemen, ze blijven na school in hun eigen tijd en kiezen hier zelf voor. Motiveren op vrijwillige basis

Nazorg

- Goed evalueren en afronden, eindproduct presenteren
- Eventueel doorverwijzen

*Borging
(continuïteit van
resultaat /interventie)*

- Interventie overdragen aan onderwijsinstelling
- Inzetten student als leer/werkplek
- Inzetten freelance muziektherapeut

Muziektherapeutische werkwijze

Wat ga je doen?

Acties /gereed	Betrokkenen
Meelopen met bestaande muzikaanbod: kijken wat er al is (muzieklessen, talentontwikkeling)	Muziektherapeut, vakleerkrachten, locatiedirecteur, medewerkers Rebound
Bekijken hoe hierop aan te sluiten (niet opnieuw het wiel uitvinden, complementeren ipv interfereren)	Muziektherapeut, projectleider, vakleerkracht
Activiteit aanbieden na reguliere lestijd om vrijwilligheid te waarborgen	Muziektherapeut

Werkwijze

- Ortho(ped-)agogisch
- Supportief: De interventie is primair niet probleemgericht, er is nog geen specifieke individuele of groepshulpvraag. Er wordt competentiegericht gewerkt, net als bij jongerenwerk wordt talentontwikkeling als basisbegrip gebruikt. De therapeut stelt zich naar de jongere toe prikkelend maar vooral ondersteunend op.

Methoden

- Re-educatief
- Eclectisch (Bruscia)
Observeren, structureren, stimuleren, spiegelen, ondersteunen,
- Creatieve muziektherapie (Nordoff/Robbins)
Gericht op improvisatie
- Analoge proces (Smeijsters)
Duiden van de relatie tussen gedrag binnen en buiten het medium

Werkvormen-technieken

- 1) Improviseren
- 2) 'Spelen in een band': drum, bas, gitaar, toetsen, zang/rap
- 3) Groep opsplitsen in ritme/begeleiding/tekst
- 4) Materiaal verzamelen, zelf muziek componeren en teksten schrijven, samen repeteren en uitwerken
- 5) Uitvoeren
- 6) Audio-opname
- 7) CD branden als fysiek eindproduct

Locatie

Muzieklokaal binnen schoolgebouw

Tijd

Buiten schooltijd: aansluitend aan laatste lesuur
Aansluiting aan lesrooster is zeer belangrijk ivm voorkomen rondhangen/verveling en afhaken

Frequentie

Wekelijks, 6 sessies van ongeveer een uur

- Randvoorwaarden*
- Communicatie: op basis van wederzijdse acceptatie en respect. De contacten tussen school en projectleider verlopen via de vakleerkracht. De locatiedirecteur en de mentoren worden door projectleider geïnformeerd.
  - Er is geen beschikbaarheid buiten kantooruren nodig

Toegepaste onderzoeksmethoden en technieken

in het kader van de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van de interventie: ¹

Participerend actieonderzoek gecombineerd met mixed methods design en responsieve evaluaties

- Kwalitatieve methoden*
- Proces-evaluatie aan het einde van elke bijeenkomst
Betreft ervaring vaktherapeut/ jongerenwerker
  - Beoordelingslijst Bijeenkomst Groep (BBG) aan het einde van elke bijeenkomst
Betreft ervaringen van de groep jongeren/ verslag vaktherapeut
  - Aanvullende data kwalitatieve data verzamelen
Semi-gestructureerde interviews/ informele gesprekken/ observaties/ gestuurd door een topiclijst.
  - Responsieve evaluaties
Bespreking van claims , concerns en issues bij voorkeur in dialoog met alle partijen van de community of practice.
  - Logboek projectleider en vaktherapeut
- Kwantitatieve meetinstrumenten*
- SDQ
Versie vragenlijst jongere self report (versie 11-17 jaar) voor- en nameting door jongere zelf ingevuld;
  - SDQ
Versie Vragenlijst rol ouders/ leerkracht (versie 4-16 jaar)
De professional die het kind kent het beste kent vulde deze lijst in voor elk kind. Dezelfde professional vulde de voor - en nameting in.
  - De Rosenberg Self Esteem Scale (RSES)
Zelfevaluatieschaal in te vullen door jongeren
Voorafgaand/ eerste bijeenkomst van de interventie.
Laatste bijeenkomst/ na afloop van de interventie

---

¹ Voor gedetailleerde informatie zie het volledige verslag van het project